

PAPER DETAILS

TITLE: Hegel'in Zeitgeist'i ve Otoriter Popülist Siyasal Söylemi: Trump Üzerine Bir Okuma

AUTHORS: Tülin BOZOGLU

PAGES: 67-82

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/331523>

HEGEL'İN ZEITGEIST'I VE OTORİTER POPÜLİST SİYASAL SÖYLEM: TRUMP ÜZERİNE BİR OKUMA

Hegel's Zeitgeist and Authoritarian Populist Political Discourse: A Reading on Trump

Tülin BOZOĞLU¹

Özet

Günümüzde dönemin egemen ruhu popülizme, Hegel'in kurduğu tin-tarih ilişkisinde ve diyalektik sistemindeki bütünsellik düşüncesiyle birlikte bakıldığında, her yerde yansımaları izlenebilmektedir. Belli bir dönemin hakim dünya görüşü, bireyi, toplumu, devleti de şekillendirmekte ve kendini her birinde yansıtmaktadır. Bu kapsamda dünyada yükselen otoriterleşme ve siyasal popülizm ilişkisinin, Hegel'in tarihsel tin anlayışı üzerinden ve zeitgeist kavramıyla birlikte ele alınması bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bununla birlikte günümüz gelişmelerini daha anlaşılır kılabilecek bir örnek olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin 45. Başkanı olan Donald J. Trump, Hegelyan felsefe ve yükselen otoriter popülizm içinde tanımlanmış olan eşitsiz dengenin taşıyıcısı bir lider olarak değerlendirilmektedir. Bağlı olarak, Donald J. Trump örneği üzerinden bir okuma, Hegelyan felsefe ve dönemin ruhu ile ilişkilendirilerek yapılmaya çalışılmaktadır. Çalışma, ortaya konmuş olan bilgi ve bulguların Hegel, zeitgeist, popülizm, otoriter popülizm, siyasal söylem ve Trump bağlantısı içinde değerlendirildiği sonuç bölümüyle sona ermektedir. Ayrıca günümüzün egemen ruhu popülizmin beraberinde gelen toplumsal konulara yönelik yapılan değerlendirmelerin de diyalektik sistemin toplumsal bütünlüğü içerisinde düşünülebileceğine dair sonuçlar ortaya konulmaktadır.

Abstract

Today, when viewing the populism, as a dominant spirit of time, together with the spirit-history relation established by Hegel and the thought of holism in the dialectical system, the reflections of populism can be seen everywhere. The prevailing worldview of a certain period shapes the individual, the society, the state and reflects itself in every of them. In this context, the relationship between authoritarianism and political populism's rising in the world, together with Hegel's understanding of historical spirit and the concept of zeitgeist, constitutes the subject of this study. At the same time, for to make today's developments more understandable, Donald J. Trump, the 45th President of the United States, is commentated as a carrier leader of unequal equilibrium defined in Hegelian philosophy and rising authoritarian populism. Depending on this, a reading is attempted through the Donald J. Trump example, with the link of Hegelian philosophy and the spirit of the period. The study concludes with the conclusion part on the commenting of the presented informations and results with the linkage of Hegel, zeitgeist, populism, authoritarian populism, political discourse and Trump. Also presented the results of the assessments on the social issues that come with today's dominant spirit of time populism can be considered within the dialectical system's social integrity.

Anahtar Kelimeler:

Hegel, Zeitgeist,
Popülizm,
Otoriter Popülizm,
Trump

Jel Kodları:

F50, F59, N42

Key Words:

Hegel, Zeitgeist,
Populism,
Authoritarian Populism,
Trump

Jel Classifications:

F50, F59, N42

¹ Doktora Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. e-mail: tulinbozoglu@gmail.com

*“Asla tamamen terk etmeyen, geri gelen bir hayalet her zaman kol geziyor:
Popülizm hayaleti”²*

1. Giriş

Dünyada yükselen otoriterleşme ve siyasal popülizm ilişkisinin, Hegel’in tarihsel tin anlayışı üzerinden ve zeitgeist kavramıyla birlikte ele alınması bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Hegel’in ‘zeitgeist’ (zamanın ruhu/dönemin ruhu) kavramının anlaşılabilmesi için öncelikle Hegel’in yönteminden kısaca bahsedilmekte ve Hegel’de tarih felsefesi ve tarihsel tin üzerinde durulmaktadır. Devamında popülizm, otoriter popülizm ve zeitgeist bağlantısı ortaya konmaya çalışılmaktadır. Bunun için de popülizm ve otoriter popülizmin, siyasal ve tarihsel bağlamda kendini nasıl göstermiş olduğundan bahsedilmekte ve kavramsal tanımlamalarına ve yansımalarına değinilmektedir. Son bölümde ise günümüzde Vladimir Putin, Theresa May üzerinden de dışa vurulan otoriter popülizm olarak da adlandırılabilen yapıya dair, Donald J. Trump örneği üzerinden bir okuma, Hegelyan felsefe ve dönemin ruhu ile ilişkilendirilerek yapılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda yaşanan popülist dalganın benzerinin daha önce de yaşanıp yaşanmadığı üzerinden tarihe bakılmakta, devamında Amerika’da günümüzdeki bu popülist dalganın ortaya çıkışı ve destek buluşundaki tarihsel sosyo-ekonomik arka plan incelenmektedir. Trump’ın adaylığı sırasındaki ve Başkan olarak seçildikten sonraki politik söylemleri ile icraatları üzerinde de durularak, Trump’ın popülizminin genel özellikleri irdelenmeye çalışılmaktadır. Çalışma, ortaya konmuş olan bilgi ve bulguların Hegel, zeitgeist, popülizm, otoriter popülizm, siyasal söylem ve Trump bağlantısı içinde değerlendirildiği sonuç bölümüyle sona ermektedir.

2. Hegel’in Yöntemi - Zeitgeist

2.1. Hegel’de Tarihsel Tin ve Yöntem

G. W. Friedrich Hegel (1770-1831) siyasal, kültürel ve felsefi açıdan özel bir dönemde yaşamıştır ve bu dönem içerdiği unsurlarıyla birlikte, oluşturduğu felsefesi üzerinde de etkili olmuştur. Tarihin farklı bir yöne gidişinde dönüm noktası olan ‘Fransız Devrimi’ni, ayrıca ‘Alman İdealizmi’ olarak adlandırılan dönemi, Reform dönemini ve de Jena Savaşı’nı yaşamıştır. Kant, Fichte, Schelling, Goethe gibi, Alman felsefesinin önemli düşünürleriyle çağdaştır ve her büyük filozof gibi kendisinden önce gelenleri eleştirmiş ve kendisinden sonra gelenleri de etkilemiştir.

Hegel felsefesinin geçmiş idealist gelenekten aldığı kökleri ile ilgili olarak, Stace şu ifadelerle yer vermektedir (1976: 61-62); “Teorinin gerçek yapıcısı Hegel’in kendinden çok, uğraşan ve düşünen insan ruhu, kendini bu birey yoluyla dile getiren insanlığın evrensel ruhudur. Bu felsefe çağların eseridir. Geçmişte derin kökleri vardır. Yılların biriken bilgeliği, tek ‘evrensel felsefenin’ son evresidir. Öte yandan Hegel, son derece özgündür de. Ama onun bu özgünlüğü, yeni olması demek değildir. Yeni, ama aynı zamanda eskidir. Geçmişteki doğruyu tanır, kendi içinde özümlemeler ve ilerler. Bütün felsefelerde kabul edilmesi ve kendi içinde özümlemesi gereken bir doğru yan ya da evre görür. Bu nedenle gerçekten evrensel bir felsefedir.”

² Zúquete, 2009:600

Hegel felsefesi ‘diyalektik bir sistem’e dayanır. (Stace, 1976: 146-188) Hegel’in diyalektik sisteminde, kendi içinde idea (mantık, tez) ve kendi dışında ideanın (doğa, nesnellik alanı, anti-tez) bir sentezi olarak, kendinde ve kendi içinde idea (ruh, tin, anlık, öznellik alanı) ortaya çıkmaktadır. Bu üç alan birbirinden ayrı gibi görünseler de aslında birbirlerinden bağımsız değillerdir. Hegel’in diyalektik sisteminde temelde üçlü kategoriler vardır ve kategoriler birbiri içinden sentezlenerek aşağıya doğru serimlenir. (Stace, 1976: 139-140) Her birinde ilki ‘tez’dir, tez, mevcut haldir. İkincisi ‘anti-tez’dir, anti-tez tezin içinden çıkmıştır ama onun karşıtıdır. Yani kendi karşıtıyla birlikte var olur. Tez ile anti-tez karşı karşıya kalır, aralarında çatışma çıkar, bu da ‘diyalektik süreç’tir. Bu çıkan çatışmada aralarında mücadele gerçekleşir, birbirini dönüştürmeye ve her biri diğerini kendi için yararlı kılmaya, birbirlerinin varlığını gereksiz kılarak ortadan kaldırmaya çalışırlar. Hegel felsefesindeki ‘köle-efendi’ diyalektiği de bu mantık üzere çalışır. (Bumin, 2016: 38-40) Hegel diyalektiğindeki zıtlığın birlikteliği burada da görülebilir. Köle ile efendi, biri diğerinin tersidir, birinde olmayan diğerinde vardır. Diğer ‘öteki’dir. Diyalektik süreç ile ortaya yeni bir kategori çıkar, tez ile anti-tezin kaynaştığı ve daha üst bir düzey olan ‘sentez’dir. Ancak süreç burada bitmez, çünkü diyalektik hiçbir zaman bir sonu, durağanlığı ifade etmez, bu varlığına, doğasına aykırıdır. Hegel’in sisteminde bir ‘başlangıç’ ve bir ‘son’dan da bahsedilemez. Başlangıç tarihsel değil mantıksal bir başlangıçtır. (Stace, 1976: 112-118) Kendi içinden yine yeni bir tez, anti-tez ve sonucu sentezi çıkarır. Her şey diyalektik bir devinim ile birbirinden çıkar ve bu tüm evreni bir kavramlar dizgesi içinde toplayıncaya kadar sürer, aynı zamanda biz evreni sonsuz olarak tanımladığımız için de sonsuza gittiği söylenebilir.

Ayrıca Hegel’in diyalektik sisteminde ‘bütünsellik’ düşüncesi görülür. Bütünselliği anlamak için temel olarak, diyalektik sistem üzerinden gerçekleşen ilişkilerin birbiriyle de ilişkili olarak birbirini de etkileyebildiği, birini anlamak için bir diğer alanın kullanılması gerektiği, bir lineerlik olmadan, her çıktının yeni bir girdi olarak, birbirini besleyen, içe içe geçmiş sonsuza giden bir döngüsel akış olduğu düşüncesi anlaşılmalıdır. Bu bütünsellik düşüncesine toplum ilişkileri içerisinden de bakıldığında, Hegel’de ‘toplumsal bütünlük’ olduğu söylenebilir. Hegel’in düşüncesine göre, gerçekleşen bir konu sadece kendi içindeki ilişkilere göre değerlendirilemez. Çünkü onun etrafında başka konular, ilişkiler gerçekleşir ve onlar da ilk konuyu etkiler. Bu yüzden beraber bir bütünlük içinde düşünülmesi gerektiği söylenebilir.

2.2. Hegel’de Tarih Felsefesi ve Zeitgeist

Hegel, diyalektik dinamiği tarihe ilk uygulayan, modern zamanların en etkili siyaset felsefecilerinden biri olmuştur. Kendi felsefesini oluştururken, tarihi, tarihin içinde meydana gelen değişimleri, hareketleri, ilerlemeleri, duraklamaları, yani tarihin devinimini sağlayan tüm süreç ve dinamikleri göz önünde bulundurmıştır. Sonrasında Marx da tarihin temel mantığı olarak diyalektiği benimsemiştir. Baradat’in ifadesi ile (2012: 222); “Hegel, diyalektik sürecin, hep bir öncekinden daha iyi bir şeye götürdüğüne inanıyordu. Diyalektik süreç içerisinde, iyi olan hiçbir şeyin kaybolmadığını; bunun aksine yeni ve daha bütünlüklü bir iynin parçası haline geldiğini düşünüyordu. Tez ile anti tezin olumsuz nitelikleri diyalektik süreç tarafından ortadan kaldırılıyordu. Hegel buna ‘olumsuzun olumsuzlanması’ adını veriyordu. Böylelikle Hegel, tarihin, kaçınılmaz bir ilerleme süreci –her bir yeni çağ, bir öncekinin içinden çıkmış bir gelişmedir- olduğunu düşünüyordu. Diyalektiğin, toplum mükemmelliğine ulaşıncaya kadar, insan kurumlarını inceltip geliştireceği kanısındaydı.”

Felsefenin, gerçeği bilme talebinde tarihsel olarak kurulu olduğunu radikal bir şekilde düşünen ilk filozof Hegel olmuştur. Hegel’e göre tinin en üst basamağını felsefe temsil eder ve tin kendi kendisini sadece tarihsel olarak kavrayabilir. Burada Hegel’de özgürlük düşüncesi ile de ilişkilendirilerek anlamlandırılabilir. Hegel, bilincin zaman içinde kendini bilme ve bilgilenme sürecini bir özgürlük ya da özgürleşme süreci olarak kavramaktadır. Bu süreçte mutlak tin kadar birey de yabancılaşır ve tekrar kendine dönüşte yabancılaşmanın aşılma evrelerini, özbilincin ve özgürlüğün gelişim aşamaları olarak, tinin özgürlük bilincinin ve bu bilincin meydana getirdiği özgürlüğün gelişmesini dünya tarihinde sergiler. ‘Tarih Felsefesi’nde belirttiği üzere (Hegel, G.W.F.; 2006:22); insan varlığının eylemlerinde gelişmekte olan tüm dünya tarihi, zaman içinde özgürlük bilincinin ilerlemesinden ya da gelişmesinden başka bir şey değildir. Andreas Arndt’a göre (Göçmen, 2008: 16); “Hegel’in kavrayışında, dünya tarihi bir sona ulaşmıştır; çünkü ona göre dünya tarihi özgürlük bilincinin ilerlemesidir ve felsefenin mutlak bilgisinde tin, özgürlük olarak kendi kendisinde görünür olmuştur. Bu tarihte artık ilerlemenin olmadığı anlamına gelmemektedir, tersine sadece tarihsel olarak kurulmuş özgürlük düşüncesi bizim için ‘mutlak’ olmuştur. Ama özgürlük bilincinin varlığının, onun toplumsal siyasi hakikatte henüz gerçekleştiği anlamına gelmediğini Hegel çok iyi biliyordu. Tarihi, Hegel ile özgürlük tarihi olarak düşünmek demek, her siyasi toplumsal hakikati özgürlük kavramından ve özgürlüğün gerçekleştirilme olanaklarından hareketle eleştirel olarak düşünmek demektir.”

Hegel, tarihi, düşüncelere göre ele alır ve felsefenin tarihe getirdiği biricik kavramın sadece ‘us’ kavramı olduğunu, buna göre de usun dünyaya egemen olduğunu ve dünya tarihinde her şeyin usa uygun olduğunu söyler (2016: 34-36). Ona göre, “bir halkın-tininin belirliliği de tarihte böyle bir ilkedir. Halkın dini, politik anayasası, törelliği, tözel dizgesi, görenekleri, aynı zamanda bilimi, sanatı, teknikteki ustalığı, meslek etkinliklerinin yönü, aynı belirlenmişliğin ortak damgasını taşır. Halk-tini hem özünde özel bir tindir hem de saltık genel tinden başkası değildir –çünkü o tektir. Bir halkın özel tini yok olup gidebilir; fakat o dünya tarihinin ilerleyiş zincirinde bir halkadır, bu genel tin ise yok olamaz. Halk-tini özel biçime girmiş genel tindir. Dünya-tarihinin konusu halkların-tininin eylemleridir. Bulunduğumuz dünyanın-tini, tinin kendi kendisinden geliştirdiği kavramdır: tinin dünya-tarihini işleyişiyle geliştirdiği ve bu işleyişiyle ortaya çıkmasını zorunlu kıldığı şeydir. Dünya-tarihini işte böyle kavramamız gerekir: bu tarihte, tinin çalışması, kendi olduğu şeyin bilgisine nasıl vardığı gösterilmektedir (Hegel, 2016: 67-190).” Hegel’in bu sözleri tin, tarih, dünya-tarihi, dünya-tini ve aralarındaki söz konusu ilişkileri ile ilgili düşüncelerini özetler niteliktedir.

Bununla birlikte, Hegel’e göre çağlara hükmeden bir mutlak ruh -‘geist’- vardır. ‘Zeitgeist’ kavramıyla da yaşanan dönemin egemen ruhunu ifade eder. Egemen ruh, Hegel’in kurduğu tin-tarih ilişkisinde ve diyalektik sistemindeki bütünsellik düşüncesiyle birlikte her yerde görülebilir. Belli bir dönemin hakim dünya görüşü bireyi, toplumu, devleti de şekillendirir ve kendini onlarda yansıtır. Bu ruh her tarihsel dönüşüm noktasında, bir kişide cismanileşir. Bu bir zaman İsa, bir zaman Platon, bir zaman Aristoteles ve bir zaman da Sezar’dır. Sonrasında Napolyon ve en sonunda da Hegel’in kendisidir. Hegel’e göre (2016: 104-106) ; “Yüksek geneli kavrayan, onu kendilerine amaç yapan, tinin daha yüksek kavramına karşılık gelen ereği gerçekleştirenler dünya-tarihindeki büyük adamlardır. Bu açıdan bu bireylere ‘kahramanlar’ denilmektedir. Onlar şimdinin kabuğu içinde başka bir çekirdek gibidir. Onlarda hayranlık uyandıran şey, yalnızca kendilerini tözsel tinin organları haline getirmiş olmalarıdır. Bireyin kendi genel tözüyle asıl ilişkisi budur. Bu, her şeyin kendisinden çıktığı tözdür, tek erek, tek güç, bütün bu bireylerce tek istenen, o bireylerde tatmini arayan, gerçekleşen şey. Tam da

bundan dolayı bu bireyler dünyaya şiddet getirirler, kendinde ve kendisi için var olan tinin ereğine uygun ereğe sahip kişiler oldukları için, saltık olarak haklıdırlar, ama tümüyle kendilerine özgü bir hakla.”

3. Popülizm – Otoriter Popülizm - Zeitgeist

Popülizm konusu 1990’lardan sonra artan bir önem kazanmıştır. Ancak buna karşın daha öncesinde de, ‘asla tamamen terk etmeyen, geri gelen bir hayalet’ olarak 18-19.yy ve II. Dünya Savaşı sonrası dönemlerde de ortaya çıkmıştır. Hegel’in ‘zeitgeist/dönemin ruhu’ kavramıyla ifade ettiğı, yaşanan dönemin egemen ruhu olarak popülizm, farklı zamanlarda farklı coğrafyalarda, değışik yüzleriyle, uygun koşulları bulmasıyla ortaya çıkabilmiştir. Mevcut var olan yapılarda kriz olması, bunalım ortamları, kurumlara olan güvensizlik anları, demokratik taleplerin doyurulamamış olması, demokrasinin temsilindeki eşitsizlik ve demokrasinin tam oturamaması gibi sebepler bu koşullar arasında sayılabilir. Amerikan Çiftçi Hareketleri, Rus Narodnik hareketi, Latin Amerika popülizmi, Leninizm, Nazizm, Peronizm, Titoizm, Doğu Avrupa Köylücülük ideolojisi, batı Avrupa ırkçı partileri Maoizm, Trotskyizm, Castroizm, Thatcherizm popülist olarak nitelendirilmiştir. Farklı anlamlandırmalarından dolayı tanımlanması da zor olan popülizm ve otoriter popülizm kavramlarının tanımlamalarından önce, tarihsel süreçte her ortaya çıkışında kendilerini nasıl yansıttığından bahsedilecektir.

3.1. Siyasal ve Tarihsel Bağlamda Popülizm ve Otoriter Popülizm

Siyasal ve tarihsel bağlamda ilk olarak birbirini izleyen üç ‘popülizm dalgası’ üzerinde durulabilir. Bunlar (Jagers ve Walgrave, 2007: 322), tarım kesimine –köylülük– yönelik popülizm, Latin Amerika popülizmi ve Yeni Sağ’ın popülizmidir. İlki için tipik örnek, 20. yüzyılın ikinci yarısında Rusya’da entelektüel nitelikli Narodnik’in Rus köylülerinin eşitlik savaşımına arka çıkan popülizmidir. İkincisi için tipik örnek, otoriter rejimlere karşı olan, iktidarın halkın çıkar ve isteklerinin yönetimce dikkate alınmadığının öne sürüldüğü 1940’lar ve 1950’lerde Arjantin’de Peron’un ve Brezilya’da Vargas’ın popülizmidir. Üçüncüsü için de, 1970’lerden bu yana gelişen Yeni Sağ popülizmi örnek gösterilebilir. Yeni Sağ popülizminin konuları, ülkeye dışarıdan göç, vergiler, suç ve milliyetçilik odaklıdır. Bununla birlikte ‘sağ popülizm’ ve ‘sol popülizm’ olarak temel iki ayrıma da gidilmiştir ve bunların seçkin karşıtı olmaları ile toplumu monolitik (yekpare) bir grup olarak ele almaları ortak noktalarıdır.

II. Dünya Savaşı sonrasında bağımsızlıklarını kazanan yeni uluslarda sömürge ülkelerine bir tepki olarak, bazı Doğu Avrupa ülkelerinde sanayileşme karşısında köylülerin ezilmesini engellemek için ve Latin Amerika ülkelerinde de hızlı kapitalistleşmenin olumsuz etkilerine karşı popülist hareketlerin ve ideolojilerin birbiri ardına yükselişe geçmesi bir büyü bozumuna yol açmış ve iki egemen ideoloji yanında, popülizme de yer açılmıştır (Akıllı, 2010: 8).

1980’li yıllarla birlikte, kapitalist sistem, düzen, yapı kurguları üzerine kurulu olan iki kutuplu dünya, neo-liberalizmin egemenliğinde sermaye ve emeğin dolaşım olanak ve olasılıkları yeni bir forma dönüşmüştür. Geçilen süreçle birlikte de yeni yapılar ve beraberinde kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm içerisinde 1970’li yıllarda kapitalizmin yaşadığı krize bir cevap olarak ve ‘Thatcherizmi’ anlama çabasıyla birlikte, ‘Otoriter Popülizm’ kavramı doğmuştur.

Stuart Hall ve çalışma arkadaşları Thatcherizm terimini ilk kullandıklarında, İngiltere solunun dikkatini, 1970’li yılların sonunda ve 1980’li yılların başında siyasal alanın radikal bir yeniden tarifinin gerçekleştiğine çekmek istemişlerdi. Değişimi solun alternatif bir çıkış gerçekleştirmesi için önemsediklerini vurgulamışlardır. Bu sürecin bir ürünü olarak, doğrudan iktidar bloğu, devlet ve halk arasındaki siyasal ve ideolojik ilişki hakkında olan ‘otoriter popülizm’, en etkili çözümlerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Otoriter popülizmin ortaya çıkışında özellikle kriz yıllarında toplumsal alandaki anksiyeteler korkuya dönüştürülerek, bir ahlaki panik havası yaratılmıştır. Toplumun otoritarizme destek verişinin altındaki sosyopsikolojik nedenlerin ise bugün de geçerli olduğu söylenmektedir (Yıldızcan, 2009: 5-37).

1980’ler ve 1990’ların başlarında Latin Amerika’da iktidara gelen popülist liderler, daha önce klasik popülizmde kullanılmış olan ithal ikameci, paylaşımcı ekonomik politikalar yerine, neo-liberal söylemleri kullanmışlardır. Bu yeni tür popülizm, ‘neo-popülizm’ kavramı ile de tanımlanmıştır. Avrupa bağlamında ortaya çıkan bu popülizmi klasik popülizmden ayıran özelliklere değinen Cas Mudde (Akıllı, 2010: 9-11; Mudde, 2004: 541-563), liberal demokrasilerde 1960’lar ve 1970’ler boyunca popülist eleştirilerin soldan geldiğini, bu dönemin popülist aktörlerinin militan öğrenciler, 1970’lerin sosyal hareketleri ve 1980’lerin erken dönemlerindeki Yeşil veya Yeni Politikacı partileri olduğunu yazmaktadır. Ayrıca, günümüzdeki popülizmin ise genelde sağ ideolojik yelpazede olduğunu, sol kanattaki popülizmin proletaryanın bekçiliğinden tüm halkın koruyucusu olarak söylemini değiştirdiğini, diğer yandan 1960 ve 1970’lerin popülistlerinin aktif, kendine güvenli, iyi eğitilmiş ve ilerlemeci bir halka atıfta bulunurken, şimdiki sağ popülistlerin sessiz çoğunluğun isyanını temsil ettiğini ifade etmektedir. Diğer bir anlatımla, önceki dönemin popülizmi daha fazla katılım ve daha az liderlik talep ederken, şimdiki popülizm daha fazla liderlik daha az katılım istemektedir.

3.2. Popülizm ve Otoriter Popülizm Kavramları ve Yansımaları

Popülizmin farklı anlamlandırmaları sebebiyle tanımlanması da zor olmasından dolayı, kavramsal tanımlama çalışmaları detay incelemelerini gerekli kılmıştır. Popülizm üzerine yürütülen çalışmalarda ise ortak olarak, ‘kurulu iktidar yapısına ve toplumun baskın ideal ve değerlerine karşı halk adına karşı çıkmak’ (Canovan, 1999: 1) tanımlamasına ulaşılmaktadır.

Popülizm, ‘Siyasal Düşünce Ansiklopedisi’nde (Miller vd., 1994: 326-327); ‘siyasal halkçılık, halka yönelik bir çağrıya dayalı tutum, etkinlik ve teknikler kümesi’ olarak tanımlanmakta ve popülizmin seçkinlere, temsili demokrasiye, toplum içinde farklılığa, bireyciliğe karşı olduğu, halkın tümü adına konuştuğu öne sürülmektedir. Taggart, Jagers ve Walgrave, Canovan, Laclau da çalışmalarında ortak olarak kavramın tanımlanmasının güçlüklerine değinmekte ve ancak uygulamalarının incelenmesi ile kavramın anlaşılabilirliğini söylemektedirler. Ayrıca halka dayanmasından ve tek bir popülizm türünün olmadığından da bahsetmektedirler.

Taggart’a göre (2004: 1), popülizm’in başarıya ulaşabilmesi kimi zaman büyük bir lidere, kimi zaman da büyük kitlelere bağlıdır. Popülizm bir yandan sağın ve bir yandan solun amaçlarına hizmet edebildiği gibi gericiler, mutlakıyetçiler ve demokratlar da ona başvururlar. Jagers ve Walgrave de (2007: 323), popülizmin halkın desteğini sağlamak ve bu desteği arttırmak için başvuru bir teknik olduğundan, siyasal bir renginin de olmadığını, sol ya da sağ çevrelerce eklenilebileceğini söyler. Canovan da popülizmin bir bütün olarak halkın egemenliğini savunduğunu, bir toplumsal sınıfın ya da kesimin değil, halkın tümünün sözcüsü

oldukları savını taşıdıklarından bahseder (1999: 4-5). Bu tutumlarının önemli sonuçlarından biri halkın belirli sınıf ya da kesimlerini temsil eden siyasal partilerin karşısında yer almaları, diğeri de popülizmin gereklerinden biri olan halkın bütünü temsil ettiği varsayılan karizmatik lider tipini ortaya çıkarmasıdır. Laclau da (1998: 160) popülizmin kendisinin hem var olan durumun sarsıcı, hem de sarsılan durumun az ya da çok radikal yeni bir düzen inşasının başlangıç noktası ilan ettiğini; “parçalanmış ve yerinden edilmiş talepleri yeni bir çekirdek etrafında eklemleyerek yürür” (2007: 197) sözleriyle belirtmektedir.

Popülizm, halka seslenen ve halk adına konuştuğunu öne süren bir iletişim biçimi olarak da tarif edilebilse de halka seslenen her söylem, doğal olarak popülizm ile de eşleştirilemez. Gerçek popülist söylemler ile, popülizme yer vermeyen siyasal partiler ve liderleri ile sözcülerinin halka seslenişleri arasında fark vardır. Rutin siyaset ile popüler siyasette halka seslenme farkı için Laclau (1998: 187) , bir ideolojik söylemi popülist bir söyleme dönüştüren şeyin, içindeki popüler-demokratik adlandırmaların özel bir eklemeliş biçimi olduğunu belirtir. Ona göre popülizm, popüler demokratik adlandırmaların, egemen ideolojiye göre yapay-antagonist (zıt/karşıt) bir kompleks olarak sunuluşunu içerir.

Popülizmin halka dayanması ile birlikte, popülist söylemde de halk ‘hedef kitle’ olarak görülür ve fiziksel koşullar ile rasyonel olmayan koşullar tarafından, çeşitli koşullandırmalarla bir bütün haline getirilerek homojenleştirilir. Örnek olarak Taggart (2004: 120) , soyut bir kavram olan, insanları bir halk olarak birlik-bütünlük-beraberlik içinde olmanın bilincini oluşturan ‘vatan-memleket sevgisi’nin, popülist retoriğin başat aracına dönüştüğünü ve vatanın tekil oluşunun üstünde yaşayan halkın da tekil olduğu anlamına geldiğinden bahsetmektedir.

Bununla birlikte Jan-Werner Müller’e göre ise (Gürses, 2016; Müller, 2016a) , popülistler kendi halkını kendi yaratır. ‘Popülizm Nedir?’ başlıklı makalesinde, ‘halk’ sözcüğünün, Yunanca’da ‘demos’ denilen seçebilen ve seçilebilen kitle anlamındaki sözcüğe eşit olmadığını, kendi koydukları kıstaslar çerçevesinde kimin halk olup olmadığını belirlediğini, asıl ve gerçek ahlaki anlamda temiz bir ayrıcalıklı kitle olarak halkın tasarlanıp sunulduğunu belirtir. “Somut olarak bu, şu anlama gelir: Popülistler, devleti ele geçirir, denge-kontrol sistemini zayıflatır ya da tamamen ortadan kaldırır, kitlesel kayırma ve himayecilik politikası güder ve sivil toplum ve medyadaki tüm muhalefeti kamuoyunun gözünden düşürmeye çalışırlar. Bunu yaparken de, kendilerini haklı çıkaracak kesin bir ahlaki ilkeye başvururlar: Bir demokraside halk, ‘kendi’ devletine sahip çıkmalıdır; hayır ve hizmetler, bu bütüne ait olmayanlara değil, tek gerçek halk kimse, ona verilmelidir; medya ve sivil toplumdaki muhalif sesler, dış güçlerin megafonundan başka bir şey değildir .”

Popülizm ile ‘demokrasi’ de yakın ilişki içindedir. Bunun nedeni her iki kavramın da ‘halk’ ve ‘halkın siyasal temsili’ ile ilgili olmasından kaynaklanmaktadır. Canovan’a göre (1999: 1-16), demokrasi her zaman popülizme açık kapı bırakır. Ayrıca popülistler kendilerini, hükümetler, düzen partileri ve medya tarafından sistematik olarak göz ardı edilen halkın sıkıntılarını ve görüşlerini dile getiren gerçek demokratlar olarak görmektedirler ve de çoğu doğrudan demokrasi taraftarıdır. Taggart’a göre de (2004: 123-131); demokrasi, uygulamada halk çoğunluğunun desteğini sağlayan siyasal partilerin iktidara gelmesi demek olduğundan, toplumdaki azınlık veya azınlıkları temsil ettiklerini varsaydıkları çevrelerin, gerçekte öyle olup olmadıklarını saptamak için, halka doğrudan başvurulmasını istemek popülistler için görünüşte haklı bir tutumdur. Böylece, onlara göre, halkın istekleri doğrudan anlaşılmış olur. Ayrıca, siyasal katılımın da bu yolla gerçekten sağlanmış olacağı savunulur. Demokrasinin ayrılmaz bir

parçası olan siyasal partileri eleştiri konusu yaparken, doğrudan demokrasiyi savunarak siyasal partileri de saf dışı bırakmak ister.

Burada popülizmin temsili demokrasiye karşı çıkıp, doğrudan demokrasiyi istediklerine yönelik yapılmış olan yoruma karşın Müller’e göre ise (2016b) , popülistlerin, ‘gerçek halk’ olarak addettiklerini temsil edebildikleri sürece, temsiliyet fikriyle bir sorunları yoktur. Temel fark, popülistler çağdaş toplumlardaki çoğulculuğu reddederler ya da bu farklılığın var olmamasını arzularlar. Eşitlik dediklerinde aynılığı kastederler; yani ideal Amerikalı, İngiliz tipine ya da gerçek halk imgesinin sembolik temsiline uygunluk.

Popülizmin dalgalarından ve çeşitliliğinden bahsedilirken, popülizmin seçkin karşıtı bir söylemi olduğu da belirtilmişti. Lakin bu karşıt söylemler, seçkinler arası bir hegemonya savaşı ile yine başka seçkin grubundan gelir ve ‘değişim’ sloganı ise bu karşıtlıktaki temel argümandır. Popülizmi kullanan siyasal lider, kendi seçkinliğini gizleyen ve seçimlerde oy kullanacakların çoğunluğuyla özdeşleştirecek olan, onların çıkarlarını koruyacaklardan biri olduğu algısını oluşturacak stratejilerde, söylem ve hareketlerde bulunur. Erol Mutlu’nun da ifadesiyle (2005: 369) , böyle bir siyasal önder, kendisiyle halk arasındaki benzerlikleri öne çıkararak kendi seçkinliğini yadsımaya ve bulanıklaştırmaya çabalar. Tüm popülist retorik’in esasını oluşturan, ‘halkla birlikte seçkinlere karşı’ biçimindeki özdeşlik formülünde, seçmenlerin dikkatini önderin savaşım verme savında olduğu diğer seçkinlerin gücü üzerinde odaklayacak biçimde kurulur.

Popülistler ‘seçkincilik aleyhtarlığı’ (*anti-elitism*), ‘aydın aleyhtarlığı’, ‘düzen aleyhtarlığı’ (*anti-establishment*), siyasete ve siyasetçilere karşı güvensizlik, dinsellik, bilim ve teknoloji düşmanlığı, geçmişe duyulan özlem biçiminde belirtiler gösteren (Köker, 2007: 110) popülizmlerini, iktidar sahibi olunmasıyla birlikte devam ettirirler. Böylece kurulan hegemonya yalnızca siyasal boyutu değil, kültürel, ekonomik, ahlaki, toplumsal yaşamın her boyutunu da etkiler.

Bununla birlikte Poulantzas’ın ‘Otoriter Devletçilik’ kavramına da değinilebilir. Nicos Poulantzas (1939-1979) 1978’de yayınlanan ‘Devlet, İktidar, Sosyalizm’ adlı eserinde; günümüzde gözlemlenen birçok gelişmeyi öngörmüş ve ‘otoriter devletçilik’ kavramı altında yeni bir devlet biçiminin oluşmakta olduğunu yazmıştır. Poulantzas’a göre (2006: 227-279), otoriter devlet faşizm gibi olağanüstü bir devlet formu değildir, ortaya çıkışı ne yeni bir faşizm ne de yeni bir faşizme giden yoldur. Otoriter devletin, kapitalist devletin yeni bir formu olduğunu, kapitalizmin mevcut aşamasındaki burjuva cumhuriyetinin yeni demokratik rejimi olduğunu söyler. Faşizmin siyasi bir krize hatta bir devlet krizine karşılık geldiğini savunurken, otoriter devletçiliğin böyle bir aşamadan geçmeden geliştiğini ve aynı zamanda siyasal bunalım veya devletin bunalımına işaret ettiğini söyler.

4. Donald J. Trump Örneği

Günümüzde Vladimir Putin, Theresa May üzerinden de dışa vurulan otoriteryan popülizm olarak da adlandırılabilen yapı, 20 Ocak 2017’de yemin ederek resmen Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’ nin 45.Başkanı olan Donald J. Trump üzerinden de okunabilir. Dönemin ruhu olarak nitelendirilebilen popülist dalga günümüzde Amerika’da da yaşanmaktadır.

Trump, bazıları daha önce Demokratik Parti'ye oy vermiş olan 'Beyaz Orta Batılılar' tarafından yapılan 270 oyluk duvar ³ üzerine yükseltildiği gibi, daha önceleri I.Dünya Savaşı'ndan sonra sağcı bir popülizmin yükselişine yol açan da ülkenin orta kesimindeki ilerici unsurlardı. Ancak bu hareket hiçbir zaman Beyaz Saray'a girebilecek kadar güçlü olmamıştı ve II.Dünya Savaşı'yla birlikte büyük ölçüde itibarsız ve marjinal hale getirilmişti. Fakat bugün Küresel Ekonomik Kriz sonrası küreselleşen dünyada bu hareketin fikirlerinin birçoğu intikam alırcasına yeniden doğmaktadır (Greenberg, 2017).

Bununla birlikte öncesinde de, aynı coğrafiyada sonuçları daha farklı gerçekleşmiş olan bir benzeri daha yaşanmıştır. Bu popülist dalganın bir benzeri 1992'da 'H. Ross Perot' ile kendini göstermiştir. H. Ross Perot, söylem açısından Donald J. Trump'a benzemekte olmasından ve de Amerika'daki etkin ikili parti sistemine rağmen üçüncü bir parti ⁴ kurmuş olması açısından önemlidir. Perot, seçimlerde özellikle Meksika ve Kanada ile olan ticaret anlaşması, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nı (*North American Free Trade Agreement/NAFTA*) eleştirmekte ve NAFTA'nın Amerika'daki istihdamı Meksika'ya götüreceğini söylemekteydi. Seçim sonucunda %43 ile Bill Clinton kazanmış olmasına rağmen, özellikle bu söylemiyle, iki partinin hegemonyasına rağmen bağımsız aday olarak katıldığı 1992 seçimlerinde %20'ye yakın oy almış (20milyon) ve bu vatandaşları uyandırmıştır. Sonrasında uzun müddet yine iki partinin hegemonyası devam etmiştir.

Lakin son seçimlerde bu hegemonya Trump ile kırılmıştır. Her ne kadar Trump, Perot'un yaptığı gibi yeni bir parti ile değil de, iki partiden biri olan Cumhuriyetçi Parti'nin bir adayı olarak seçime katılmış ve seçilmişse de, Cumhuriyetçi Parti'nin ruhundan farklı bir ruhu taşımaktadır. Kimi çevrelerce (Reich, 2017) onun gerçek bir Cumhuriyetçi olmadığı, kürtağı ve eşcinsel evlilikleri ile ticaret ve göçü sınırlamaya hevesli bir serbest-pazar muhafazakârı bir otoriteryan popülist hareketle, Cumhuriyetçi Parti'yi ele geçirerek Başkan seçilmiş olduğu yorumu yapılmaktadır.

Bununla birlikte Trump'ın ve partinin ruhunun farklı olmasından dolayı bir çekişme/çatışmanın yaşandığı, yaşanacağı da söylenebilir. Çünkü Cumhuriyetçi Parti'nin ruhu kendi karakteri olan, kendi milletvekilleri, kendi senatörleri, belli bir oryantasyonu, belli bir amacı olan bir partidir ve Trump'ın ruhu ile birbirine örtüşmemektedir. Burada önemli olan konulardan biri, bu popülist dalganın ortaya çıkışı ve destek buluşundaki, tarihsel sosyo-ekonomik arka plandır, yani 'popüлизм hayaletinin' bu zamanda ortaya çıkmasını sağlayan 'uygun koşulların' neler olduğudur (Keyder, 2017).

Amerika ile Avrupa arasında sosyo-ekonomik farklılıklar bulunmaktadır. Amerika en azından II. Dünya Savaşı'ndan beri dünya hegemonyasını elinde tutmuştur ancak bu yapısı günümüzde – özellikle 1980'lerin sonu 1990'ların başı ile birlikte sistem, düzen, yapı kurguları üzerine kurulu olan iki kutuplu dünyanın, neo-liberalizmin egemenliğinde sermaye ve emeğin dolaşım olanak ve olasılıklarının yeni bir forma dönüşmesiyle birlikte – değişmektedir. Avrupa'daki rejimlerin hemen hepsinde belli ölçüde bir sosyal demokrasi olduğu, Amerika'nın ise bütün ekonomik düzeninin çok daha fazla 'serbest' piyasaya yönelik olduğu, bu yapının da popüлизм hayaletinin ortaya çıkışında uygun koşulların oluşmasının altyapısını meydana getirdiği söylenebilmektedir. Neo-liberalizmin etkisi ile, Amerika'da vergiler azaltılmış, iş

³ Delege oylaması

⁴ Perot, 1992'de bağımsız aday olarak seçimlere katılıp oyların %18.9'unu alması sonrası, ikili partiye alternatif üçüncü parti olarak 1995'de Reform Partisi'ni kurmuştur.

piyasası tamamen liberalize edilmiş, şirketlere ayrıcalıklar tanınmış, birçok düzenlemeden vazgeçilmiş ve neo-liberalizm olarak bildiğimiz her şey Amerika’da tam anlamıyla uygulanmıştır. Lakin bu eşitsizliği de beraberinde getirmiştir. 1979’dan itibaren Amerika’nın ekonomisinde büyüme gerçekleşmesine rağmen, bu gelir dağılımı açısından eşitsizlik olarak yansımıştır. Böylece ‘eşitsizlik’, popülizmi davet eden unsurlardan biri olarak yerini almıştır. Bir diğer unsur ise, ‘yoksulluk’ oranları olmuştur. Yoksulluk tanımına göre, 1970’den beri nüfusun %15’i sürekli yoksul kalmıştır. Bunlarla birlikte, ‘istihdam’ da diğer bir unsur olmuştur. İşsizlik oranları %5 civarında olsa da, iş aramaktan vazgeçmiş insanların oranı %60’dır ve ihtiyaçları olduğu saat kadar iş de bulamamaları söz konusu olabilmektedir. Bu durum, insanların umutsuz, risk altında ve kendi geleceklerinden hiç emin olamayacak şekilde yaşamaları anlamına gelmektedir.

Bu sosyo-ekonomik arka plan ise popülizm hayaletini ortaya çıkarmıştır; halka yönelerek ‘siz iş bulamıyorsunuz, sizin geliriniz düşük çünkü...’ şeklinde bir söylemin oluşturulması için elverişlidir. İşte böyle bir ortamda, Amerikan Başkanlık seçimlerinde, popülist söylemli iki aday bulunmaktaydı. Soldan gelen popülist Burny Sanders ve sağdan gelen popülist Donald J. Trump. Popülizmde genel olarak esas retorik ‘kitleler’ ve ‘elit’, ‘elite karşı mobilizasyon’, olduğu daha önce belirtilmişti. Amerika’da ise homojen bir elit açık olarak görünür. Seçimlerde elit kesim, büyük şirketlerin çoğunluğu, yeni sektörlerin şirketleri, basının çoğunluğu Hillary Clinton’a destek verirken, Trump desteğini yeni olmayan sektörlerdeki kapitalistlerden almıştır. H.Clinton kampanyasına katkı olarak, Trump’ın 3 misli para toplamıştır ancak oyları toplayamamıştır.

Popülizm ile ilgili olarak liderin/ adayının kullandığı ‘söylemin’ önemine de çalışma kapsamında değinilmiştir. Trump’ın söylemleri de işte belirtilmiş olan arka planın üzerinden ortaya çıkan popülizmin inşasını tamamlamıştır.

Trump’ın temel sloganı ‘Amerika’yı Yeniden Büyük Yapmak’ olmuştur. Bu slogan çerçevesinde de Trump’ın vaat içerikli söylemlerinin genel olarak ‘iktisadi’ temelli ve ‘milliyetçi’ çerçevede olduğu söylenebilir. Seçim konuşmalarında olduğu gibi yemin töreni konuşmasında da benzer söylemlerde bulunmuştur. “Ticarette dış ilişkilerde her alanda Amerikan ailelerinin çıkarı olacak. Amerika yeniden kazanmaya başlayacak. İşlerimizi geri getireceğiz. Rüyalarımızı geri getireceğiz. Yollar, tüneller, demiryolları yapacağız. Ülkemizi Amerikan eli ve Amerikan işçiliği ile yeniden inşa edeceğiz. İki kuralımız olacak; Amerika’dan al, Amerikalı ile yap.” (BBC, 2017) Bu söylemleri çerçevesinde süreç boyunca; yasadışı göçmenleri gönderme, tekrar girmelerini engellemek için duvar örme, bunun istihdamın artmasına ve ücretlerin yükselmesine katkı sağlaması, şirketlerin Amerika dışına iş vermesini önleme, Amerikalı işçilerin kullanılması, serbest ticaretten vazgeçilmesi, serbest ticaret anlaşmalarının iptal edilmesinden de bahsetmiştir. Böylelikle “Birlikte Amerika’yı daha güçlü yapacağız. Birlikte Amerika’yı daha zengin yapacağız. Birlikte Amerika’yı daha gururlu yapacağız. Birlikte Amerika’yı daha yücelteceğiz.” (BBC, 2017) demektedir. Bu şekilde Trump’ın eski günlere geri dönebiliriz diyerek ‘Amerika’yı Yeniden Büyük Yapmak’ sloganını kullanması, ‘insanları mobilize etme’ açısından önemlidir. Ayrıca ‘eski günler’ diyerek, nostaljiye, kaybolmuş bir şeye de atıfta bulunmaktadır.

Trump mobilize etme açısından, beyaz ırkın üstünlüğü ve yabancı düşmanlığı üzerine temellen, ABD’nin beyazlara ait olduğu düşüncesindeki ‘Beyaz Amerikan Milliyetçiliği’ni de

kullanmıştır. ‘Siyahların Yaşamları Önemlidir’ hareketini ‘sorunlu’ bulan Trump (BBC, 2016) böylece Obama’ya karşı 8 yıldır birikmiş olan ırkçılığı da mobilize etmiştir.

‘Toplumsal cinsiyet politikalarını’ da ön plana çıkarmıştır ve ‘maçoluğu’ kullanmıştır. Bu konuda toplumdaki geçmiş arka planına bakılacak olursa, son 30 yılda sanayi sektöründen hizmetler sektörüne geçişin kaçınılmaz bir sonucu olarak kadınların istihdam piyasalarında ön plana çıktığı ve bu durumun erkeklerin giderek daha çok kaybettikleri, erkekleri çok da kolay olmayan bir durumda bırakmış olduğu görülebilir. Trump bu durumu da kullanmış ve mobilize etmiştir.

Tabii ki her ne kadar Trump’ın dönemin yapısını ve bu söylemleri kullanması, zamanın popülist ruhunun sağ yüzünü taşıyor olması, tek başına onun Başkan olarak seçilmesini sağlayan unsurlar olmamıştır. Karşısındaki rakibi H. Clinton’ın yapısı, yaptıkları, yapmadıkları, halkın ona bakışı da etkili bir kriterdir, ancak bu konuya bu çalışma kapsamında girilmemektedir.

Trump popülist söylemlerle Başkan seçilmiş ve Beyaz Saray’a gelmiş olsa da, seildiğı parti Cumhuriyetçi Parti’dir. Bunun yanı sıra seçildikten sonra kurduğu kabinesi de tamamen popülist söylemlerinin aksine elitlerden müteşekkildir. Amerika’da Trump yönetimi ile idare arasında, kurumlar arasında gerginlikler ve çatışmanın olması da bu sebeplerle de muhtemel ve doğaldır. İnsel (Medyascope, 2017); Trump’ın seçimin ardından aldığı kararların daha çok seçmene mesaj vermek amaçlı olduğunu, yaptırım tarafının belli olmadığını söylemekte ve buna örnek olarak da Meksika’ya duvar kararını göstermektedir.

Bir başka örnek olarak da Trump kampanyasında, ‘bütün Amerika’ya sağlık sigortası getireceğim’ demektedir. Başkan seçildikten sonraki ilk basın toplantısında, ObamaCare’in iptalinin ve yeni bir sistemle değiştirilmesinin aynı anda gerçekleştirileceğini söylemiş, ObamaCare’i felaket olarak nitelendirip, yerine ‘çok daha ucuz ve daha iyi’ bir sağlık sistemi getireceğini vaat etmiştir (Euronews, 2017). Başkan seçildikten ve Washington’a geldikten sonra Cumhuriyetilerden oluşan Temsilciler Meclisi eski Başkan Barack Obama’nın sağlık reformu ‘ObamaCare’i feshedip, yerine yeni sağlık sigortasını kabul etmiştir ki ObamaCare’in kaldırılması aynı zamanda Trump’ın da vaadiydi. Ancak yeni halinde sağlık sigortası zorunluluğu ve devletin katkıları kaldırılmış, bunun yerine sigorta gönüllü olmuştur (DW, 2017a) 25milyon kişiye etkileyebilecek bu değişiklik yapılarak ObamaCare’in kaynağının geldiğı vergilerin kaldırılmak istenmiş olduğu da belirtilmektedir. Kaynak, yıllık kazancı belli bir limitin üstünde bulunan vergi mükelleflerinden sağlanmaktaydı (Bloomberght, 2017). Bu yolla Cumhuriyetçilerin de politikası olan, vergileri azaltma gerçekleşmekte, ancak Trump’ın popülist seçim söylemindeki herkesin sağlık sigortalı yapılması gerçekleşmemektedir. Görüleceğı üzere, Trump’ın Cumhuriyetçi Parti’ye teslim olmakta olduğu da söylenebilir. Hegelyan bakış açısı içinde ise tez-antitezi arasındaki bu çatışmaya da diyalektik içinden de bakılabilir.

Popülist söylemin muhtemel sonuçlarından biri olarak, Trump ile idari ve hukuki sistem arasında da gerginlikler ve çatışmalar yaşanmaktadır. Trump Başkan olmasının akabinde, önceki popülist söylemlerine de uygun olarak aynı davranışla kararlar almaktadır. Alınan bu kararların ise ABD Anayasası’na uygun olup olmaması konusu çatışmanın odağını oluşturmaktadır. Ülkeye dışarıdan göç, vergiler, suç ve milliyetçilik odaklı olan neo-popüлизм konularına uygun olarak, Trump’ın Başkan seçilmesiyle birlikte ilk icraatları da adaylığı sırasındaki söylemlerine de uygun olarak, genelde mülteciler özelde Müslümanlara yönelik

aldığı kararlar üzerine olmuştur. Bunu yaparken de popülist retoriğin başat aracı olarak ‘vatan-memleket sevgisi’ni kullanarak, ‘terörizmi engelleme’yi, ‘suçu engelleme’yi sebep göstermiştir ve ‘Müslüman Yasağı’ (Muslim Ban) olarak bilinen karara da imza atmıştır. Bununla birlikte Meksika’ya duvar örülmesi, göçmenlerin sınır dışı edilmesi, sığınma talebinde bulunan mültecilerin reddedilmesi ve geri gönderilmesi yönünde söylemlerini de hayata geçirmeye yönelik girişimleri olmuştur. Bu durum, otoriteyan popülist ideolojilerin kullandığı bir söylem olarak kendini bir yandan islamofobi, diğer yandan da yabancı düşmanlığı olarak yansıtmaktadır ve ayrıca toplumun kutuplaşmasında da etkili olmaktadır.

Trump’ın ‘Beyaz Ulusalıcılardan’ oluşan kabinesinde ve ekibindeki bazı önemli isimlerle yaşadığı anlaşmazlıklar ise, zaman geçtikçe kendisini daha çok göstermeye başlamıştır. Bu isimlerden biri Trump’ın göçmen karşıtı hareketini şekillendirenlerden biri olan Adalet Bakanı Jeff Sessions, diğeri de Dışişleri Bakanı Rex Tillerson’dır. Her iki Bakanın Trump ile aralarındaki gerginlikle, Bakanların istifa edebileceğinin ya da Trump’ın onların görevi bırakmasını talep edebileceğinin olasılığı da yüksek olarak görülebilir.

ObamaCare ile ‘ilgilenen’ Trump, ‘Paris İklim Anlaşması’ ile de ‘ilgilenmiştir’. Adaylığı sırasındaki söylemlerinde temiz hava ve temiz su önemli dese de, iklim değişikliği konusundaki uyarıları ciddiye almadığını da söylemekteydi. Başkan seçilmesiyle beraber ABD’nin 2015 Paris İklim Anlaşması’na artık katılmayacağını da açıklamıştır. Bu kararla ilgili olarak, ‘Trump’ın Tarihi Hatası’ başlıklı makalesinde Tübiana (2017), bu kararın Trump’ın kendi ülkesinde ve dünyada ciddi tepkilerle karşılaşacağı büyük tarihi bir hata olacağını ve Trump’ın Amerika’nın global sorumluluğundan vazgeçip iklim değişikliği ile ilgili yapılan değişikliklere sırtını dönmesinin de bir utanç olacağını söylemektedir. Ancak ona göre, dünya ölçeğindeki bu kolektif eylemin önünde Trump sadece bir engeldir ve bunu durduramaz. Dünya’nın geri kalan ülkeleri birlikte çalışmaya ve geleceğin pazarlarını ve işgücünü kurmaya devam edeceklerdir.

Popülistlerin bir diğer özelliği de medyadaki tüm muhalif sesleri, kendisini haklı çıkartacak kesin bir ahlaki ilkeye başvurarak ve yine halka dayanarak kamuoyunun gözünden düşürmeye çalışmalarıydı. Trump da sık sık medyaya yüklenerek, basın organlarının ‘yalan haber’ yaptığı ve ‘halk düşmanı olduklarını’ (DW, 2017b) söylemiştir. ‘Tüm sahtekar isimsiz kaynaklarıyla, yüksek derecede taraflılığıyla ve hatta hileli haberleriyle, yalan haberler ülkemizde demokrasiyi bozuyor’ (Mepanews, 2017) diyerek bu kez de demokrasi kavramını kullanarak medyaya yönelik popülist söylemlerine devam etmiştir.

Trump’ın söylemlerinin otoriteryanlık ve ABD ruhu üzerinden değerlendirilmiş olduğu, ‘Otoriteryan Başkan’ başlığı ile kaleme alınan makalesinde Reich’a göre de (2017); “otoriteryanlık gözünden bakılacak olursa, Trump’ın yönetim yaklaşımı mantıklı ve tutarlıdır. Örneğin bir otoriter, hoşlanmadığı bir yargı kararına itiraz etmek için anayasaya dayalı bir demokrasideki normal süreci takip etmez ki bu da bir üst mahkemeye başvurmaktır. Bunun yerine, Trump’ın defalarca yaptığı gibi, ona karşı hükmeden hakimlere saldırır. Aynı şekilde bir otoriteryan, demokrasilerde olduğu gibi müzakereler için fırsat yaratmadaki normal yasama kuralları için de sabrı yoktur. Bu nedenle Senato’nun kararsızlığına karşın, ‘nükleer seçeneği’ni⁵ kullanmıştır. Trump, Beyaz Sarayı ve Senato’yu da ‘eski’ olarak tanımlamış ve acilen terk edilmesi çağrısında bulunmuştur. ‘Çok sert bir sistemimiz var. Bu antik eski bir sistem’

⁵ ABD siyasetinde, Senato’da yapılan oylamada, yasanın geçmesi için belirli bir oranda çoğunluğun gerektirdiği kararların, yalnızca salt çoğunluk kullanılarak yasalaşması yönündeki değişikliğidir. Trump’ın Yüksek Mahkeme üyeliğine aday gösterdiği Neil Gorsuch ile ilgili oylama kastedilmektedir.

demidir. Bir otoriteryanın gözünden, otoriteryanın istediğini yapmasını engelleyen kurallar her zaman, Trump'ın dediğı gibi, 'ölke için kötü'dür. Trump bunların hepsinden kurtulmak ister çünkü bu başlamak için iyi bir konsept değildir." Reich buraya kadar otoriteryanlık açısından değerlendirdikten sonra, bu ruhun Amerika'nın ruhuyla örtüşüp örtüşmediğine dair yorum yapmıştır; "Trump'ın yönetim felsefesi otoriteryanlık içinden mantıklı ve tutarlı bir felsefe olsa da, bu ruh Amerika'nın ruhu değildir. ABD Anayasası'nın çerçevesi, gücün bölünmesi, denge ve kontrol ve federalizmle yoğunlaşmış gücü önlemektir, amacı Trump gibi otoriteryanları durdurma"dır." Reich'in bu yorumuna ruh açısından da bakılacak olursa, Amerika'nın kurucu ruhu ile değerlendirildiğinde Trump'ın ruhuyla örtüşmemektedir. Ancak Amerikan halkının %46'sının oyunu ve de H.Clinton'dan daha fazla eyaleti kazanmış olduğı da unutulmamalıdır.

5. Sonuç

Çalışma kapsamında genel olarak, dünyada yükselen otoriterleşme ve siyasal popülizm ilişkisi, Hegel'in tarihsel tin anlayışı üzerinden ve zeitgeist kavramıyla birlikte ele alınmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda günümüz gelişmelerini daha anlaşılır kılabilcek bir örnek olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin 45. Başkanı olan Donald J. Trump, Hegelyan felsefe ve yükselen otoriter popülizm içinde tanımlanmış olan eşitsiz dengenin taşıyıcısı bir lider olarak değerlendirilmiş ve Donald J. Trump örneğı üzerinden bir okuma, Hegelyan felsefe ve dönemin ruhu ile ilişkilendirilerek yapılmaya çalışılmıştır.

Hegel'in felsefesinde tarihin kaçınılmaz bir ilerleme süreci olduğı ve her bir yeni çağın, bir öncekinin içinden çıkan bir gelişme olduğı düşüncesi içinden Trump'a bakılacak olursa, Trump'ın söylemleri özellikle 1980 sonrası dünyada yaşanan gelişmelerden ve kapitalist toplumsal sistem içerisinde devletin dönüştüğü biçimden ayrı olarak düşünülemez. Ancak bu hareket de ilk defa ortaya çıkan bir hareket değildir. Popülizm tanımı yapılırken popülizmin 'Asla tamamen terk etmeyen, geri gelen bir hayalet' olduğı söylenmişti. Farklı zamanlarda farklı coğrafyalarda, değişik yüzleriyle, uygun koşulları bulmasıyla ortaya çıkabilmekte, mevcut yapılarda kriz olması, bunalım ortamları, kurumlara olan güvensizlik anları, demokratik taleplerin doyurulamamış olması, demokrasinin temsilindeki eşitsizlik ve demokrasinin tam oturamaması gibi sebepler bu uygun koşullar arasında sayılabilmekteydi. Trump'ın tarihsel sosyo-ekonomik arka planına bakıldığında da bu uygun koşullar, mobilize ettiğı unsurlar ve geliştirdiğı söylemlerin birbirini nasıl beslediğinden bahsedilmiştir.

İlerleyen bir süreç olarak bakıldığında, 'değişim' sloganının popülizmin temel argümanlarından olduğı ve Trump'ın vaatlerinin de sonuçta ulaşılabilecek bir değişim olduğı hatırlanarak, 'değişimin gerçekleşmesi için yeterli midir?' sorusu da tartışılabilir. Bu kapsamda Trump'ın değişim vaadini yerine getirmesinin kolay olmayacağına ilişkin bir değerlendirme de yapılabilir. Değişim konusunda, Dünya'nın ruhu ile de paralellik gösterir şekilde, gerek Trump gerek Amerika olarak değerlendirildiğinde, derin ayrımların varlığının söz konusu olduğı söylenebilir. Bu bağlamda sadece siyasi alanın değil, toplumun da kutuplaştığı, ayrıca günümüzde yaşananların daha önce de benzerlerinin yaşanmış olduğı üzerinde de durulmaya çalışılmıştır.

Günümüzde yaşanan dönemin egemen ruhu popülizm, Hegel'in kurduğı tin-tarih ilişkisinde ve diyalektik sistemindeki bütünsellik düşüncesiyle birlikte bakıldığında her yerde izlenebilmektedir. Belli bir dönemin hakim dünya görüşü, bireyi, toplumu, devleti de şekillendirmekte ve kendini her birinde yansıtmaktadır. Trump örneğı üzerinden okunmaya

çalışıldığı üzere, otoriteryan popülizm ile kümeleşen toplum da seçmen olarak, kendisiyle benzer ruhu paylaştığını düşündüğü liderde bütünleşmiş ve ona yetki vermiştir. Aslında seçilen liderin ruhu, kendini seçenin de ruhu olmakta ve hakim söylem oluşuyla da zamanın ruhudur.

Bu bağlamda Trump’ın insanları mobilize etmedeki söylemlerinden olan ‘Tekrar Amerika’nın Büyük Olması’ sloganının önemine de bu açıdan bakılabilir. Hegel’in felesefine uygun olarak, hedef kitle olarak görülen halkın önemli bir kısmının nezdinde söylem karşılık bulmuştur. Seçmen bugünün melankolisi içinde, geçmişe yönelik nostaljik özlemlerini gelecekte gerçekleştirebileceğini düşündüğü lideri bir nevi kurtarıcı forumunda görmüş ve desteklemiş olduğu da söylenebilir.

Ayrıca diğer bir taraftan da bu popülist söylemlerin yoğun kullanımıyla ve ‘anti’ içerikli sahiplendiği karşıt söylemleriyle, ‘biz’ ve ‘onlar’ diyalektiği de daha da güçlendirilmekte ve demokrasi yönünde bu da bir tehdit olabilmektedir. Aynı şekilde tez-antitez olarak değerlendirilerek, düşünülebilir. Diyalektik süreçte, ‘biz’ ve ‘onlar’ çatışmasında aralarında mücadele gerçekleşmekte, birbirini dönüştürmeye çalışmakta ve her biri diğerini kendi için yararlı kılmaya, birbirinin varlığını gereksiz kılmaya çalışmaktaydı. Biri diğerinin tersiydi, birinde olmayan diğerinde vardı. Burada diyalektik sistemin bütünsellik düşüncesiyle birlikte değerlendirildiğinde, zıtlığın birlikteliği okunabilir. Bununla birlikte yaşanan dönemin ruhu olan popülizmin beraberinde gelen toplumsal konulara yönelik yapılan değerlendirmeler de diyalektik sistemin toplumsal bütünlüğü içerisinde düşünülebilir.

Bu noktada Wendy Brown’un ‘Tarihten Çıkan Siyaset’ kitabında, demokrasi ile ilgili yaptığı yoruma dikkat çekilerek bitirilebilir (Brown, 2010: 170); “...demokrasinin demokratik kalmak için demokrasi karşıtı eleştiriye gereksinim duyması gibi, demokratik devlet de demokrasinin cenazesine dönüşmemek için sadakatten çok demokratik direnişe gereksinim duyuyor olabilir...”

Kaynakça

- Akıllı, H. S. (2010). Neo-Liberalizm ve Neo-Liberal Popülizmin Yükselişi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Antalya.
- Baradat, L. P. (2012). *Siyasal İdeolojiler*. çev. Abdurrahman Aydın. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- BBC. (2016). “Donald Trump’ın İnandığı 20 Şey” BBC, Erişim: 04.08.2016. www.bbc.com.
- BBC. (2017). “Trump’ın Yemin Töreninde Yaşananlar” BBC, Erişim: 20.01.2017. www.bbc.com.
- Bloomberght. (2017). “ObamaCare’in İptali Milyarlarca Dolara Mal Olacak” Bloomberght, Erişim: 06.01.2017. www.bloomberght.com.
- Bumin, T. (2016). *Hegel – Bilinç Problemi, Köle-Efendi Diyalektiği, Praksis Felsefesi*. 6. Baskı İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Brown, W. (2010). *Tarihten Çıkan Siyaset*. çev. Emine Ayhan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Canovan, M. (1999). Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies* 47(1): 2-16.
- DW. (2017a). “Cumhuriyetçiler Obamacare’i Değıştiriyor” Deutsche Welle, Erişim: 07.03.2017. www.dw.com.
- DW. (2017b). “Medya Savaşı Sürüyor: Trump Davete Katılmayacak” Deutsche Welle, Erişim: 26.02.2017. www.dw.com.
- Euronews. (2017). “ABD Senatosu’ndan Obamacare’in İptali İçin İlk Adım” Euronews, Erişim: 12.01.2017. tr.euronews.com.
- Göçmen, D. (2008). “Andreas Arndt ve Domenico Losurdo Söyleşi: Neden Hala Hegel?”. *Baykuş Felsefe Yazıları* 2: 13-42.
- Greenberg, D. (2017). “Trumpizmin Entelektüel Tarihi” Erişim: 20.02.2017. www.yenisafak.com.
- Gürses, H. (2016). “Popülizm, Otoriter Demokrasi ve Temsili Diktatörlük”. Erişim: 20.02.2017. http://www.hallac.org/index.php?id=6&tx_ttnews%5Btt_news%5D=572&cHash=2c10b52523cdf604294c90716e925221
- Hegel, G. W. F. (2016). *Tarihte Akıl*. çev. Önay Sözer. 3.Basım İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Hegel, G. W. F. (2006). *Tarih Felsefesi*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınevi.
- Jagers, J. ve Walgrave, S. (2007). “Populism as Political Communication Style: An Empirical Study of Political Parties’ Discourse in Belgium”. *European Journal of Political Research*. No 46: 319-345.
- Keyder, Ç. (2017). “Trump’ı İktidara Getiren Sosyo-Ekonomik Dinamikler”. Boğaziçi Üniversitesi Seminer, İstanbul 25.03.2017.
- Köker, L. (2007). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*. 10. Basım İstanbul: İletişim Yayınları.
- Laclau, E. (1998). *İdeoloji ve Politika*. çev. Hüseyin Sarıca. İstanbul: Belge Yayınları.
- Laclau, E. (2007). *Popülist Akıl Üzerine*. Ankara: Epos Yayınları.
- Legrain, P. (2017). “Has Populism Peaked?” Erişim: 26.05.2017. www.socialeurope.eu.
- Medyascope (2017). “Açık Oturum 71: Zeynep Atıkkın, Ahmet İnsel, Soli Özel” Erişim: 26.01.2017. www.medyascope.tv.
- Mepanews (2017). “Trump: Oğlum Yalan Haber Medyası Tarafından Aşğılanıyor” Erişim: 17.07.2017. www.mepanews.com.
- Miller, D. ve Jonet C., William C., Alan R. (1994). *Siyasal Düşünce Ansiklopedisi*. çev. Peker, Bülent ve Kırac, Nevzat. Ankara: Vol 1 Ümit Yayıncılık.
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition* 39: 541-563.
- Mutlu, E. (2005). *Globalleşme, Kültür ve Medya*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Müller, J. (2016a). *Was ist Populismus? Ein Essay*. Edition Suhrkamp. Frankfurt.
- Müller, J. (2016b). “Popülizmin Çekiciliği ve Tehlikeleri”, çev. İlker Kocael, www.medyascope.tv.
- Poulantzas, N. (2006). *Devlet, İktidar ve Sosyalizm*. çev. Turhan Ilgaz. Ankara: Epos Yayınları
- Reich, R. (2017). “The Authoritarian President” Erişim: 03.05.2017. www.socialeurope.eu
- Stace, W. T. (1976). *Hegel Üzerine*. çev. Murat Belge, İstanbul: Birikim Yayınları.
- Taggart, P. (2004). *Popülizm*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Tubiana, L. (2017). “Donald Trump’s Historic Mistake” Erişim:01.06.2017. www.socialeurope.eu.
- Yıldızcan, C. (2009). Le Populisme Autoritaire. Galatasaray Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Zúquete, J. P. (2009). Review of Venezuela en Retrospectiva: Los Pasos Hacia el Régimen Chavista. *Journal of Latin American Studies* 41(3): 598-600.